

4. Al-Khatteeb L., E. Gordts, How ISIS Uses Oil to Fund Terror. *Brookings*, 27 September 2014. 21 January 2021. URL: <https://www.brookings.edu/on-the-record/how-isis-uses-oil-to-fund-terror/>.
5. Anderegg W. R. L., Expert Credibility in Climate Change. *Proceedings of the National Academy of Science*. Vol. 107. No. 27, 12107-12109, 21 June 2010.
6. Average annual OPEC crude oil price from 1960 to 2020. *Statista*. 11 January, 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opec-crude-oil-prices-since-1960/>.
7. Baker A., How Climate Change is Behind the Surge of Migrants to Europe. *Time*. 7 September 2015. 21 December 2020. URL: <http://time.com/4024210/climate-change-migrants/>.
8. Barnett J., W. N. Adger, Climate change, human security and violent conflict. *Political Geography*. 26, Durham 2007.
9. Blannin P., Islamic State's Financing: Sources, Methods and Utilisation. *Counter Terrorist Trends and Analyses*. Vol. 9. No. 5, 2017, JSTOR. URL: www.jstor.org/stable/26351519.
10. Brautigam D., Will Africa feed China, Oxford, 2016.
11. Broecker W. S. Fixing Climate: What Past Climate Changes Reveal About the Current Threat – and How to Counter It, Hill and Wang, 2008.
12. Brown D.E., Hidden Dragon, Crouching Lion: How China's Advance in Africa is Underestimated and Africa's Potential Underappreciated. Carlisle 2012.
13. Van Dijk M.P., The new presence of China in Africa. Amsterdam, 2009.
14. Chamberlin J., T.S. Jayne, D. Headey. Scarcity amidst abundance? Reassessing the potential for cropland expansion in Africa. *Food Policy*. Vol. 48, 2014. P. 51–65.

Страпак Антон

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МІЖНАРОДНІ ЕКОЛОГІЧНІ КОНВЕНЦІЇ: МІЖ ЕКОЛОГІЄЮ ТА ПОЛІТИКОЮ

Анотація. У статті висвітлено питання взаємовпливів екології та політики на прикладі міжнародних конвенцій. Проаналізувавши основоположні етапи становлення екологічних питань, зроблено висновок, що основним механізмом співпраці були і залишаються конвенції. Через недотримання великими гравцями екологічних домовленостей система універсальних договорів і регіональних угод не є максимально ефективною.

Ключові слова: екологічна безпека, екологія, політика, конвенції, міжнародна безпека.

Abstract. The article covers the interaction of ecology and politics on the example of international conventions. After analyzing the basic stages of formation of environmental issues, it was concluded that the main mechanism of cooperation were and remain conventions. Due to non-compliance by environmental players with environmental agreements, the system of universal agreements and regional agreements is not as effective as possible.

Keywords: environmental security, ecology, policy, conventions, international security.

У ХХІ ст. світ зіткнувся з різними кліматичними аномаліями. Глобалізація світу та інтернаціоналізація екологічних проблем призводять до трансформації стратегічних орієнтирів розвитку людства у напрямі досягнення збалансованого рівня розподілу екологічних благ та розумного використання природних ресурсів. Велика кількість проблем виявляється в кризових явищах і у сфері міжнародних відносин. Серед них особливе місце відіграє питання екологічної безпеки, що спонукає уряди держав вживати заходів у вигляді міжнародних екологічних конвенцій і програм сталого розвитку.

Проблему екологізації міжнародних відносин почали досліджувати наприкінці 1970–1980-х рр. Умовно всі наукові доробки можна поділити на кілька груп за проблемним принципом: екологічна безпека (А. Бохан, О. Кочеткова); глобальна політика і глобалізація (Дж. Карбо, Дж. Лі Рей); екологічні забруднення й екологічна політика (Р. Батлер, Д. Вуеблс, Дж. Натансон і М. Денчак, Р. Кеохейн, Д. Віктор); глобальна екологія (В. Анісимов та інші).

Мета роботи полягає у визначенні впливу фактора довкілля на міжнародні відносини та виявленні взаємозв'язку між екологічними проблемами та розвитком сучасних міжнародних відносин.

Дискурс щодо екологічної проблематики у науковій та політичній літературі почався одночасно із загостренням глобальних проблем сучасності на рубежі 1960–70-х рр., оголивши питання нерівномірності розподілу ресурсів і світового багатства, дисбалансу в розвитку регіонів і алгоритму прийняття рішень на міжнародній арені. Основним механізмом співпраці з питань екологічної безпеки були і залишаються конференції, які є майданчиком для обміну думками, обговорення інтересів сторін, формування системи універсальних конвенцій та регіональних угод. Існує три етапи розвитку системи міжнародної екологічної співпраці:

I етап (кінець 1960-х – 1970-ті рр.) – становлення системи міжнародного співробітництва;

II етап (1980–90-ті рр.) – поява нових аспектів екологічної безпеки, що призвело до підписання низки конвенцій;

III етап (1997–2020 рр.) – реалізація сталого розвитку та співпраця держав.

Варто зазначити, що створена система спеціальних органів, хоча координація в ООН була складною. На сьогодні міжнародна співпраця розвивається на принципах рівності й партнерства відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року». Цілі сталого розвитку відіграють роль орієнтира, дозволяючи країнам привести свої плани у відповідність до своїх глобальних зобов'язань [14].

Віденська конвенція про захист озонового шару була першим документом, підписаним кожною залученою країною, набравши чинності в 1988 році і досягнувши загальної ратифікації у 2009 році [4]. До 1985 року вже було помітно наслідки виснаження озонового шару і впливу на здоров'я людини та довкілля.

Єдина позиція держав означає усвідомлення політикумом важливості екології для подальшого розвитку світу і про готовність працювати разом.

Базельська конвенція про контроль за транскордонним переміщенням небезпечних відходів та їх утилізацією, прийнята 22 березня 1989 р., призначена зменшити переміщення небезпечних відходів між окремими країнами з метою запобігання безконтрольному захороненню цих відходів у країнах, що розвиваються. Подібну мету має Міжнародна конвенція про запобігання, контроль та співробітництво забруднення нафти від 1990 р. – сприяння запобігання та стимуляція співпраці у боротьбі з розливами нафти. Більшість країн, що розвиваються, проголосували за повну заборону перевезення небезпечних відходів, водночас розвинені країни віддали перевагу більш гнучкому підходу. Рішення було прийнято на користь заможних країн, а країни, що розвиваються, самостійно вирішують проблеми, що виникають внаслідок перевезення небезпечних відходів, адже експортери продовжують знаходити лазівки в системі. Сполучені Штати підписали, але не ратифікували Базельську конвенцію, відповідно, третій за величиною виробник відходів у світі не зв'язаний правилами конвенції, спрямованої на мінімізацію та запобігання експорту небезпечних відходів [10]. Важливо зазначити, що до Базельської конвенції було внесено зміни на користь країн, що розвиваються, шляхом змін у процедурі регулювання відходів. КНР заборонила пластикові відходи, а країни Південно-Східної Азії також почали боротися за майбутнє без пластику [6].

Київський протокол реалізував завдання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 р. щодо зменшення наслідків глобального потепління шляхом зниження концентрації парникових газів в атмосфері. Цей договір був підписаний більшістю країн світу, але у 2011 р. Канада, Японія та Росія заявили, що не будуть приймати подальші кроки щодо Кіотського протоколу [9]. Примітно, що Джордж Буш і Дональд Трамп підштовхнули Пекін відмовитися від будь-яких зобов'язань за протоколом (з 2001 по 2014 рр.). Канада зобов'язалася скоротити викиди парникових газів до 6% нижче рівня 1990 р. до 2012 р., але у 2009 р. викиди були на 17 % вищими, ніж у 1990 р., і 16 грудня 2012 р. Канада вийшла з Кіотського протоколу. Міністр Пітер Кент посиляється на відповідальність Канади та можливість понести «величезні фінансові штрафи» згідно з договором, тільки якщо він не буде відкликаний. Інші великі гравці відмовляються ратифікувати протокол із тих самих причин, що провокує негативну відповідь від ЄС та представників країн, що ратифікували протокол [10].

Іншим важливим механізмом забезпечення екологічної безпеки є Йоганнесбурзька декларація 2002 р., яка стала чітким планом боротьби з екологічними катастрофами. Вона створює комплекс екологічних програм, містить пункти про глобальне скорочення субсидій на видобуток паливних ресурсів, перехід на відновлювані джерела енергії. Будь-яка міжнародна конференція – це зіткнення інтересів, а чим більше учасників, тим менший їх спільний знаменник. У результаті дійшли компромісу, який влаштував учасників саміту, але розчарував спостерігачів і захисників природи: «Це

гірше, ніж ми могли собі уявити» [5], – так висловився представник організації «Грінпіс». Єдине, з чим погодилися учасники саміту в Йоганнесбурзі, – це визнання факту, що розвиток електростанцій від поновлюваних джерел енергії є важливим напрямом. Європейський план полягав у тому, щоб збільшити частку «чистої» енергії в 2010 р. до 15 % [11]. Проти європейської ініціативи виступили США, Канада, Японія й Австралія [11], а для «Грінпісу» це стало крахом усіх надій. Перемогу здобули країни ОПЕК, які спільно виступають проти переорієнтації енерговиробництва на поновлювані джерела. У підсумку Йоганнесбурзька декларація мала виключно декларативний характер.

Паризька угода 2015 р. – це угода щодо регулювання заходів зі зменшення викидів вуглекислого газу з 2020 р. Голова конференції Лоран Фабіус, міністр закордонних справ Франції, зазначив, що цей «амбітний» план є перспективним та ефективним щодо питання глобального потепління [11]. Паризька кліматична угода передбачає, що всі країни, незалежно від ступеня своєї економіки, зобов'язуються зменшити шкідливі викиди в атмосферу. 1 червня 2017 р. США припили участь у Парижській угоді. Дональд Трамп заявив, що Паризька угода підриває економіку США і «ставить (США) в нестійке становище», а відкликання буде відповідати його політиці America First [11]. Повернення США до Паризької угоди стало офіційним у п'ятницю 19 лютого 2021 р. Генеральний секретар ООН заявив, що це «саме по собі є дуже важливим» [11], адже європейські союзники побоюються, що вихід США підірве зусилля, спрямовані на досягнення іншими країнами скорочень викидів, оскільки США є другими за величиною викидів у світі після Китаю. Курс Джо Байдена зменшив ці побоювання, що, безсумнівно, має позитивний вплив на міжнародну екологічну та політичну співпрацю.

Аналізуючи вищезазначені екологічні конвенції, можна зробити висновок, що вони залишаються головними документами в парадигмі вирішення міжнародних екологічних проблем. Угоди є головними регуляторами, що впливають на стан міжнародної екологічної безпеки і спонукають майже всі країни світу до співпраці заради спільних дій щодо вирішення питань зміни клімату, але немає єдності серед усіх акторів міжнародних відносин. Низка держав ігнорує екологічні питання, не розглядаючи можливість збалансованого розподілу ресурсів і ставлячи у пріоритет насамперед власні економічні інтереси, що впливає на ефективність всіх вище згаданих конвенцій. З іншого боку, питання екології можуть внести дестабілізацію в міжнародні відносини, а їхнє вирішення потребує колективних узгоджених дій.

Джерела та література

1. Анисимов В. П. Глобализация в экологии. 2015. URL: <https://studfile.net/preview/8177426/>.

2. Базельська конвенція о контролі за трансграничною перевозкою
опасных отходов и их удалением. Базель, 1992 / ООН. URL:
<https://cutt.ly/mxp4BWc>
3. Бохан А. Науковий концепт екологічної безпеки в міжнародних
економічних відносинах. 2014. URL: <https://cutt.ly/Nxp42LI>
4. Венская конвенция об охране озонового слоя; 22.03.1985. URL:
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/ozone.shtml
5. Итоги Всемирного саммита по устойчивому развитию URL:
<https://cutt.ly/4xp7lcr>
6. Конвенции и соглашения / ООН. URL: <https://cutt.ly/9xp7nfE>
7. How The Basel Convention has Harmed Developing Countries. 30.03.2020.
URL: <https://cutt.ly/Oxp7Yut>
8. International Treaties and Cooperation about the Protection of the
Stratospheric Ozone Layer URL: <https://cutt.ly/Ixp7SE5>
9. Keohane R., Victor D. The Regime Complex for Climate Change. Princeton
University; University of California: The Harvard Project on International Climate
Agreements, 2010. 34 p.
10. Kyoto Protocol. 1997. URL: <https://cutt.ly/Kxp7KxA>
11. Nathanson J. Water pollution. *Encyclopedia Britannica*. 2010. URL:
<https://www.britannica.com/science/water-pollution>
12. One-Fourth of Global Forest Loss Permanent: Deforestation Is Not
Slowing Down. September 13, 2018 URL: <https://cutt.ly/zxp71DM>
13. Polluting our soils is polluting our future / FAO UN. 2018. URL:
<http://www.fao.org/fao-stories/article/en/c/1126974/>
14. The Sustainability Consortium. September 13, 2018. URL:
<https://cutt.ly/Dxp7988>

Попінець Інна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В ХХІ СТ.

Анотація. У статті розглядається проблема інформаційної війни як основної загрози національній безпеці країни в ХХІ ст. Визначено основні методи інформаційного впливу, що становлять загрозу національній безпеці держави. Визначено ключові методи протидії інформаційній агресії.

Ключові слова: інформаційна війна, національна безпека, інформаційна загроза.

Abstract. The article considers the problem of information warfare as the main threat to national security in the XXI century. Identified the main threats posed by the information confrontation for the modern state. The key areas that need protection to ensure national security have been identified.

Keywords: information war, national security, information threat.